

HE 27/2010 vp

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi valtion pääomasijoituksista talletuspankkeihin annetun lain 15 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi valtion pääomasijoituksista talletuspankkeihin annetun lain soveltamisaikaa. Muutoksen perusteella valtio voisi lokakuun 2010 loppuun asti tehdä toimintakykyisiin ja vakavaraisuusvaatimukset täyttäviin talletuspankkeihin pääomasijoituksia merkitsemällä suomalaisen talletuspankin liikkeeseen laskeman pääomallainan. Valtio voisi merkitä pääomallainan vain, jos lainan liikkeeseenlaskija täytti

pääomallainan liikkeeseenlaskua edeltävän viimeisen tiedossa olevan vuosineljänneksen tietojen perusteella luottolaitostoiminnasta annetussa laissa säädetyt vakavaraisuusvaatimukset. Voimassa olevan lain mukaan valtion pääomasijoituksia talletuspankkeihin voidaan tehdä huhtikuun loppuun 2010 saakka.

Ehdotetun lain on tarkoitus tulla voimaan 1 päivänä toukokuuta 2010.

PERUSTELUT

1 Nykytila ja ehdotetut muutokset

Maailmantaloutta kohdanneella syvällä taantumalla on ollut suuri vaikutus Suomen talouteen vuoden 2008 loppupuolelta alkaen. Vaikka viimeaikaiset tiedot viittaavat maailmantalouden toipumiseen, tätä ei vielä voida pitää varmana tai pysyvänä kehityssuuntana. Lisäksi elpymisen ajoittuminen ja vahvuus näyttäisivät vaihtelevan maittain ja alueittain. Erityisesti Euroopan taloustilanteen elpymisestä odotetaan hyvin hidasta ja vaikeaa, sillä muun muassa työttömyyden kasvu pitää kotitaloudet varovaisina. Vaikka kehittyvät markkinat ovatkin selvinneet kriisistä suhteellisen hyvin, myöskään ne eivät voi toipua täysin kriisistä kehittyneiden maiden kasvun jatkuessa vaimeana. Nykyiseen taantumaa liittyy uutena erityispiirteenä maailmankauppan romahdus, minkä vuoksi taantumien vaikutukset levisivät poikkeuksellisen laajalle.

Vaikka kansainvälistyneiden rahoitusmarkkinoiden häiriöt ovat vähentyneet keskuspankkien korko- ja likviditeettipolitiikan ansiosta, ja pankkien väliset lyhyen rahoituksen markkinat toimivat lähes normaalisti, pankkien vakavaraisuutta koskevat epäluulot

eivät ole kokonaan poistuneet. Rahoitusmarkkinoiden ja luottokanavien toiminnan normalisoituminen on edellytys, vaikkei yksin riittävä, kriisin taakse jättämiselle. Toistaiseksi useissa keskeisissä maissa pankkien terveyden palautuminen on ollut hidasta ja epätasaista eikä pankkien taseissa olevia ongelmia ole kaikilta osin ratkaistu. Kriisiin liittyy myös rakenteellisia piirteitä, joiden seurauksena kokonaiset toimialat, kuten pankkisektori, tullevat käymään läpi tuntevan sopeutuksen, joka lienee vasta alkanut. Toipuminen voi näiltä osin olla poikkeuksellisen pitkäkestoista.

Suomen taloudellinen tila on heikentynyt nopeasti kahden viime vuoden aikana. Finanssijärjestelmän Yhdysvalloista alkanut sekasortoisuus laajeni erittäin nopeasti kansainvälisillä finanssimarkkinoilla, mikä johti puolen vuoden viiveellä reaalityaloudellisen toimeliaisuuden heikkenemiseen miltei kaikissa teollistuneissa maissa. Suomikin joutui osana kansainvälistä talousjärjestelmää taloudelliseen taantumaa vientikysynnän voimakkaan supistumisen takia. Suomen tilanne vanhoista EU-maista on vaikein, koska taloutemme on poikkeuksellisen riippuvainen

viennistä ja erityisesti investointitavaroiden viennistä. Investointien käynnistymisestä maailmalla ei ole vielä näkyvissä selviä merkkejä, koska taantumun jäljiltä maailmassa on runsaasti ylikapasiteettia.

Taantumun johdosta elvytystoimet ovat olleet monessa maassa, myös Suomessa, tasoltaan ennätysellisiä ja hyvin laaja-alaisia. Rahoitusjärjestelmän toimintaa on useissa maissa tuettu monin tavoin, kuten julkisen vallan takauksilla ja pääomatuilla. Keskuspankkien harjoittama rahapolitiikka on ollut kasvua tukevaa. Finanssipolitiikan puolella on lisätty julkista kulutusta ja käynnistetty investointiohjelmiä. Elvyttävien toimien tarkoituksena on vaimentaa suhdannekäänteen jyrkkyyttä, hidastaa työttömyyden kasvua sekä huolehtia siitä, että suhdanteiden vaikutukset yritysten toimintaedellytyksiin, työvoiman määrään ja tuottavuuteen jäävät mahdollisimman pieniksi. Elvytyksen tehokkuuden arviointi on vielä ennen aikaista, mutta elvytystoimenpiteillä on ollut keskeinen vaikutus viimeaikaisiin rohkaiseviin tietoihin taloudellisesta aktiviteetista sekä ulkomailla että kotimaassa.

Yleisen käsityksen mukaan kansainvälinen talous alkoi toipua vuoden 2009 jälkimmäisellä puoliskolla. Kansainvälisen talouden elpymisen vaikutukset tuntuvat meillä kuitenkin kohtalaisen hitaasti tuotantorakenteemme vuoksi ja Suomi elpynee vasta tärkeimpien vientimaittemme jo elvyttyä. Lisäksi Suomen kansantalouden pudotus oli poikkeuksellisen raju, sillä bruttokansantuottemme supistui vuonna 2009 noin 7,5 prosenttia, ja kasvun ennakoidaan jäävän vuonna 2010 vain ½—1 prosenttia. Suomen kasvua alkaa hidastaa myös työikäisen väestön määrän kääntymisen laskuun.

Työttömyys lisääntyy nopeasti, ja tänä vuonna työttömyysaste nousee keskimäärin 10,5 prosenttiin, joka on kaksi prosenttia enemmän kuin keskimäärin vuonna 2009. Työttömien määrä lisääntyy vastaavasti lähes 300 000 henkilöön. Työllisyysaste alenee noin 66 prosenttiin eli kymmenen vuoden takaiselle tasolle. Näin suuri resurssien hukka-käyttö uhkaa heikentää merkittävästi myös Suomen kasvumahdollisuuksia, kun osa tuotantoresursseista menettää käyttökelpoisuutensa. Suhdannevaihteluista tiedämme myös

sen, että osa työttömyydestä muuttuu pitkäkestoiseksi ja siten edelleen pahentaa tilannetta muun muassa inhimillisen pääoman rapautumisen kautta.

Toinen keskeinen elpymistä hidastava tekijä tulee olemaan viennin tilanne. Pitkään jatkunut viennin suotuisa kehitys katkesi nykyiseen taantumaan. Vuonna 2008 viennin bkt-osuus oli ennätyselliset 47 prosenttia eli viennin merkitys elpymiselle on keskeinen. Sen tuleva kehitys riippuu, paitsi kansainvälisen talouden elpymisestä, myös elpymisen rakenteesta. Lähivuosien kasvunäkymiä varjostaa vientiteollisuuden riippuvuus hitaasti elpystä investointitavaroiden kysynnästä. Lisäksi viime aikoina euron vahvuus on narkertanut kilpailukykyä kilpailijamaita heikommaksi.

Suomen pankkisektori on toistaiseksi selvinnyt kriisistä hyvin, mitä kuvaa myös se, ettei yksikään pankki ole tarvinnut varainhankinnassaan valtiontakausta. Osaltaan tämä johtuu Euroopan keskuspankin rahapolitiikasta ja likviditeetin tarjonnasta, ja osaltaan yritysten luotonkysynnän vaimenemisesta. Siihen ovat vaikuttaneet pankkien kiristynyt luotonantopolitiikka ja yritysten investointien vähäisyys. Euroopan keskuspankin rahapolitiikan ja likviditeetin tarjonnan ennakoidaan yleisesti pysyvän nykyisen kaltaisena ainakin kuluvan ensimmäisen vuosipuoliskon ajan.

Pankkien kannattavuuden kannalta vaikeimpien aikojen voidaan arvioida olevan kuitenkin tulossa kuluvana talvena ja sen jälkeen. Vaikka taloudessa syvimmän laskun aika on ilmeisesti jo takana, yritysten ongelmien kärjistymisen ja työttömyyden huippu ovat vasta edessä. Ne molemmat vaikuttavat sekä pankkien luottotappioihin että rahoituskatteeseen. Vaikka pankkien vakavaraisuus on edelleen korkealla ja niiden tappioiden sietokyky hyvä, on käytännössä mahdotonta arvioida, miten kehitys kokonaisuudessaan Suomessa ja muualla vaikuttaa niihin tunnettuun luottamukseen vaikuttaviin odotuksiin.

Pankkien kannattavuuden heikkeneminen saattaa epäsuotuisessa tapauksessa johtaa niiden oman rahoituksen hinnan kallistumiseen ja erityisesti pitkän rahoituksen saatavuuteen, erityisesti jos orastava kasvu ulkomailla on perustunut suurelta osin valtioiden

mittaviin elvytyspaketteihin. Toisaalta on myös mahdollista, että osassa taloutta investoinnit käynnistyvät samaan aikaan kuin osa taloutta on taantumassa syvimmässä vaiheessa. Yritysten rahoituksen turvaaminen on molemmissa tapauksissa ensiarvoisen tärkeää. Tämän vuoksi on tarpeen, että pankeilla on edelleen mahdollisuus saada sekä valtioneuvoston varainhankinnalleen että valtiolta pääomallainaa vakavaraisuutensa turvaamiseksi.

Valtion pääomasijoituksista talletuspankeihin annetun lain (1171/2009) 15 §:n 2 momentin mukaan valtio voi huhtikuun 2010 loppuun asti tehdä toimintakykyisiin ja vakavaraisuusvaatimukset täyttäviin talletuspankeihin pääomasijoituksia merkitsemällä suomalaisen talletuspankin liikkeeseen laskeman pääomallainan. Momentti ehdotetaan muutettavaksi siten, että valtion pääomasijoituksia voidaan tehdä lokakuun loppuun 2010 saakka. Valtio voisi merkitä pääomallainan vain, jos lainan liikkeeseenlaskija täytti pääomallainan liikkeeseenlaskua edeltävän viimeisen tiedossa olevan vuosineljänneksen tietojen perusteella luottolaitostoinnista annetussa laissa (121/2007) säädetty vakavaraisuusvaatimukset.

Finanssivalvonnan arvioiden mukaan suomalaisten pankkien vakavaraisuus on tällä hetkellä vahva. Myös luottamus niiden toimintaan on säilynyt hyvänä. Suomalaisilla pankeilla ei siten ole välitöntä tarvetta valtion tukeen.

Valtion sijoitukset pankkien liikkeeseen laskemiin pääomallainoihin ovat valtioneuvoston ohella keskeinen väline yhtäältä ylläpitää luottamusta suomalaisten rahoituslaitosten toimintakykyyn ja toisaalta turvata pankkien asiakkaiden rahoituksen saatavuutta. Tukimahdollisuuksien olemassaolo parantaa niiden asemaa varainhankinnassa.

Vaikka kansainvälistyneiden rahoitusmarkkinoiden häiriöt ovat vähentyneet keskuspankkien korko- ja likviditeettipolitiikan ansiosta, ja pankkien väliset lyhyen rahoituksen markkinat toimivat lähes normaalisti, pankkien vakavaraisuutta koskevat epäluulot eivät ole kokonaan poistuneet. Useissa keskeisissä maissa pankkien terveyden palautuminen on ollut hidasta ja epätasaista, eikä pankkien taseissa olevia ongelmia ole kaikilta osin ratkaistu.

Suomen pankkisektori on toistaiseksi selvinnyt kriisistä hyvin, jota kuvaa myös se, ettei yksikään pankki ole tarvinnut varainhankinnassaan valtioneuvostoa tai valtion pääomasijoitusta. Pankkien kannattavuuden kannalta vaikeimpien aikojen voidaan arvioida olevan kuitenkin tulossa tänä keväänä ja sen jälkeen. Vaikka taloudessa syvimmän laskun aika on ilmeisesti jo takana, yritysten ongelmien kärjistymisen ja työttömyyden huippu ovat vasta edessä. Ne molemmat vaikuttavat sekä pankkien luottotappioihin että rahoituskatteeseen. Vaikka pankkien vakavaraisuus on edelleen korkealla ja niiden tappioiden sietokyky hyvä, on käytännössä mahdotonta arvioida, miten kehitys kokonaisuudessaan Suomessa ja muualla vaikuttaa niihin tunnettuun luottamukseen vaikuttaviin odotuksiin.

Pankkien kannattavuuden heikkeneminen saattaa epäsuotuisessa tapauksessa johtaa niiden oman rahoituksen hinnan kallistumiseen ja erityisesti pitkän rahoituksen saatavuuteen, erityisesti jos orastava kasvu ulkomailla on perustunut suurelta osin valtioiden mittaviin elvytyspaketteihin. Toisaalta on myös mahdollista, että osassa taloutta investoinnit käynnistyvät samaan aikaan kuin osa taloutta on taantumassa syvimmässä vaiheessa. Yritysten rahoituksen turvaaminen on molemmissa tapauksissa ensiarvoisen tärkeää. Esityksen tavoitteena on edelleen varmistaa, että toimintakykyiset ja vakavaraiset suomalaiset pankit voivat jatkaa yritysten ja kotitalouksien rahoittamista. Esitys ei tähtää pankkisektorin tai yksittäisen pankin tukemiseen, vaan sen perustana ovat kokonaistaloudelliset syyt.

Useimmissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa on jo toteutettu tai ollaan toteuttamassa pankkien pääomittamisen jatkamista koskevia toimia. Esityksen tavoitteena onkin lisäksi turvata suomalaisille talletuspankeille edellytykset kilpailla rahoitusmarkkinoilla tasavertaisesti muiden eurooppalaisten pankkien kanssa.

2 Euroopan unionin sääntely

Euroopan unionissa ei ole erityisiä pankkeihin tehtäviä pääomasijoituksia koskevia

säännöksiä, vaan niitä koskevat Euroopan unionin valtioneuvoston päätökset ja säännökset. Euroopan yhteisön perustamis-sopimuksen 87 ja 88 artiklat (aikaisemmin 92 ja 93 artiklat) kieltävät valtioneuvoston, jotka vääristävät tai uhkaavat vääristää kilpailua yhteismarkkinoilla. Kiellettyä valtioneuvoston tuki ei ole tuki jäsenvaltion taloudessa olevan vakavan häiriön poistamiseen (87 artiklan 3 kohdan b alakohta). Komissio seuraa 88 artiklan mukaan jäsenvaltioiden valtioneuvostonjärjestelmiä. Komissio voi artiklan nojalla päättää, että tuki ei sovellu yhteismarkkinoille, jolloin jäsenvaltion on komission asettamassa määrääjässä poistettava tuki tai muutettava sitä. Jos jäsenvaltio ei noudata komission päätöksiä asiassa, komissio voi perustamis-sopimuksen 88 artiklan 2 kohdan nojalla saattaa asian yhteisön tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Neuvosto on antanut asetuksen (EY) N:o 659/1999 Euroopan yhteisön perustamis-sopimuksen 93 artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä. Asetuksen 2 artiklan mukaan jäsenvaltion on ilmoitettava komissiolle riittävän ajoissa suunnitelmista myöntää uutta tukea. Komissio tutkii ilmoituksen heti sen saatuaan. Jos komissio alustavan tutkimuksen jälkeen toteaa, että ilmoitettu toimenpide sopii yhteismarkkinoille, se päättää, että tuki soveltuu yhteismarkkinoille (asetuksen 4 artiklan 3 kohta). Jos komissio alustavan tutkimuksen jälkeen epäilee tuen soveltuvuutta yhteismarkkinoille, se aloittaa asetuksessa säännellyn muodollisen tutkintamenettelyn (4 artiklan 4 kohta). Komission on tehtävä 4 artiklassa mainitut päätökset kahden kuukauden kuluessa jäsenvaltion ilmoituksen saatuaan. Jos komissio toteaa muodollisen tutkimuksen jälkeen, ettei kyse ole kielletystä valtioneuvoston tuesta, se tekee asiassa päätöksen, että tuki sopii yhteismarkkinoille (7 artiklan 3 kohta). Myönteiselle päätökselle voidaan artiklan 4 kohdan mukaan asettaa ehtoja. Jos komissio katsoo, että tuki ei sovellu yhteismarkkinoille, se kieltää tuen myöntämisen (artiklan 5 kohta).

Vuoden 2007 kesästä alkaen komissio on käsitellyt useita pankkitukitapauksia muun muassa Alankomaissa, Belgiassa, Isossa-Britanniassa, Ruotsissa, Saksassa ja Tanskassa ja pääsääntöisesti antanut niissä myönteisen päätöksen.

Komissio julkisti 13 päivänä lokakuuta 2008 tiedonannon (2008/C 270/02) valtioneuvoston päätösten soveltamisesta maailmanlaajuisen finanssikriisin seurauksena rahoituslaitosten suhteen toteutettuihin toimenpiteisiin. Nykyisessä erittäin vaikeassa tilanteessa useat Euroopan unionin jäsenvaltiot ovat yksipuolisesti päätöksin päättäneet tukea pankkisektoreita tai yksittäisiä pankkeja. Komission tiedonannon tavoitteena on osaltaan auttaa jäsenvaltioita toteuttamaan yhteisesti sovittuja periaatteita pankkien tukemisessa ja luottamuksen palauttamisessa rahoitusmarkkinoille siten, että myös valtioneuvoston tuki koskevat periaatteet otetaan huomioon.

Tiedonannossa korostetaan erityisesti, että tuen pitää olla määräaikaista ja selkeästi kohdennettua sekä määrältään rajattua. Lisäksi tiedonannossa painotetaan, että tuen myöntämisen on oltava välttämätöntä pankkien toiminnan turvaamiseksi, tukitoimien vastikkeellisuutta ja viranomaisten vastuuta varmistaa, että tukea saava pankki ei käytä sitä toimintansa laajentamiseen. Tiedonannossa esitetään lukuisia ehtoja, jotka tuen on täytettävä, jotta komissio katsoisi niiden olevan sallittua valtioneuvoston tuesta.

Komissio antoi 5 päivänä joulukuuta 2008 uuden tiedoksiannon (2009/C 10/03) rahoituslaitosten pääomapolun vahvistaminen tämänhetkessä finanssikriisissä: tuen rajaaminen välttämättömään vähimmäismäärään ja suojaimet kilpailun kohtuuttoman vääristymisen estämiseksi.

Uudessa tiedonannossa komissio katsoo, että pankkien pääomittamisessa on tehtävä selkeä ero toiminnaltaan terveiden ja vakava-raisten pankkien ja kriisissä olevien pankkien välillä. Toiminnaltaan terveisiin pankkeihin tehtävän valtioneuvoston pääomasijoituksen ehtojen tulee olla sellaiset, että pankit maksavat siitä riittävän korvauksen ja että pääomasijoituksen ehdot kannustavat pankkeja korvamaan valtioneuvoston sijoituksen yksityisellä pääomalla tai maksavat valtiolle sen sijoituksen takaisin mahdollisimman pian markkinatilanteen palattua normaaliksi. Valtioneuvoston pääomasijoitus on mahdollista tehdä usealla tavalla, kuten pääomallana tai suorana osakesijoituksena.

Komissio päätti 11 päivänä syyskuuta 2009, että voimassa oleva valtioneuvoston pääomasijoituksista annetun lain mukainen järjestely

on Euroopan unionin valtiontukisäännösten mukainen.

Ruotsi

Ruotsin valtiopäivät hyväksyi 29 päivänä lokakuuta 2008 hallituksen esityksen Ruotsin rahoitusjärjestelmän vakautta edistävästä toimenpiteistä (2008/09:61 *Stabilitetsstärkande åtgärder för det svenska finansiella systemet*).

Markkinoiden vakautta vahvistavat toimenpiteet muodostavat kokonaisuuden, johon ensinnäkin kuuluu hallituksen asetus ruotsalaisille luottolaitoksille annettavista varainhankinnan takauksista. Ruotsin valtiopäivät hyväksyi takausjärjestelyn ohella myös hallituksen esityksen uudeksi laiksi valtion tuesta yksittäiselle luottolaitokselle, tuen vastikkeeksi mahdollisesti saatavista osakkeista ja tuen rahoittamista varten perustettavasta rahastosta (*lag (2008:814) om statligt stöd till kreditinstitut*). Tuki voidaan myöntää joko takauksina, osakepääomasijoituksina tai muilla keinoilla. Laki tuli voimaan 28 päivänä lokakuuta 2008. Laissa ei säädetä tukitoimien määrälle rahamääräisiä rajoja.

Pääomasijoitukset pankkeihin tehdään ensisijaisesti osakepääomasijoituksina. Valtiokonttori valmistelee ehdotukset annettavaksi tueksi hallituksen hyväksyttäväksi. Laissa ei säädetä yksityiskohtaisesti pääomasijoituksen ehdoista vaan niistä päättää hallitus. Tuen yleisenä ehtona on muun muassa, että luottolaitoksen omistajat vastaavat ensisijaisesti tappioista. Osakepääomasijoituksena annettavan tuen vastikkeeksi valtio saa ensisijaisesti luottolaitoksen etuoikeutettuja ja äänivaltaisia osakkeita (*preferensaktier med stark rösträtt*). Hallitus perusti lisäksi erityisen vakauserahaston (*stabilitetsfond*), johon se siirtää 15 miljardia Ruotsin kruunua (noin 1,5 miljardia euroa). Rahastoon myös tuloutetaan valtion tukitoimista tulevat tulot.

Ruotsin hallitus antoi 9 päivänä helmikuuta 2009 asetuksen vakavaraisiin pankkeihin tehtävästä pääomasijoituksesta (*förordningen om kapitaltillskott till solventa banker m.fl.* (SFS 2009:46)). Asetus tuli voimaan 17 päivänä helmikuuta 2009.

Pääomasijoituksen voivat saada pankit, asuntopankit ja kuntia rahoittavat luotto-

markkinayhtiöt, joilla on kotipaikka Ruotsissa. Pääomasijoitusohjelman kokonaismäärä on 50 miljardia Ruotsin kruunua (noin 5 miljardia euroa). Yksittäiseen laitokseen tehtävä pääomasijoitus voi olla korkeintaan määrä, joka vastaa kahden prosenttiyksikön korotusta laitoksen vakavaraisuusasteeseen.

Tukitoimet rajoitettiin ensin elokuuhun 2009, mutta tukea jatkettiin sittemmin helmikuuhun 2010. Tammikuun lopulla 2010 pääomasijoitusmahdollisuutta päätettiin jatkaa edelleen 17 päivään elokuuta 2010 asti.

Heinäkuuhun 2009 mennessä tukea on käytetty kerran Nordea Bank AB:n suunnatussa annissa, jossa valtio ylläpiti 19,9 % omistusosuutensa noin 515 miljoonan euron sijoituksella.

Tanska

Tanskassa hallitus antoi rahoitusjärjestelmän vakauttamista koskevan esityksen valtiopäiville 8 päivänä lokakuuta 2008. Valtiopäivät hyväksyi esityksen 10 päivänä lokakuuta ja laki taloudellisesta vakaudesta (*lov om finansiel stabilitet*) tuli voimaan 11 päivänä lokakuuta 2008. Lailla perustettu järjestely on määräaikainen ja se päättyy 30 päivänä syyskuuta 2010. Valtio perusti omaisuudenhoito-yhtiön (*Afviklingsselskabet*). Yhtiö vastaa lain tarkoittaman, talletuksille ja vakuudettomille velkojille annetun takauksen toteuttamisesta sekä vakavaraisuusongelmiin joutuneen pankin tervehdyttämistoimista laissa säädetyllä tavalla. Yhtiö voi ottaa lainaa toimintansa rahoittamiseksi. Lain tarkoitamaan järjestelyyn osallistuvat pankit vastaavat omalta osaltaan omaisuudenhoito-yhtiön velvoitteista. Pankkien yhteenlaskettu osuus omaisuudenhoito-yhtiön vastuista on 35 miljardia Tanskan kruunua (noin 4,7 miljardia euroa), mikä vastaa noin kahta prosenttia Tanskan bruttokansantuotteen arvosta.

Tanskan hallitus ja laaja enemmistö parlamentissa edustetuista puolueista sopivat 18 päivänä tammikuuta 2009 tanskalaisten pankkien ja kiinnitysluottopankkien pääomittamisesta koskevasta ohjelmasta. Ohjelman mukaan Tanskan valtio varasi yhteensä 100 miljardin Tanskan kruunua (noin 13,4 miljardin euron) ensisijaisiin omiin varoihin luettavan pääomasijoituksen tekemi-

seen tanskalaisiin pankkeihin. Pääomasijoitus tehdään pääomalainana, josta 75 miljardia Tanskan kruunua (noin 10 miljardia euroa) varattiin pankeille ja 25 miljardia Tanskan kruunua (noin 3,4 miljardia euroa) kiinnitys-luottopankeille.

Valtion pääomasijoituksen ehtona on, että pääomasijoituksen jälkeen pankin ensisijaisen omien varojen määrä on vähintään 12 prosenttia. Pääomalainan korko määräytyy asianomaisen pankin luottoluokituksen, vakavaraisuuden ja likviditeettiriskin perusteella ja on yhdeksästä ja 11,25 prosenttiin. Pääomalainaa oli haettava 30 päivään kesäkuuta 2009 mennessä. Pääomalainaan saajan on sitouduttava edistämään luotonantoa. Osinkojen maksaminen on kiellettyä 30 päivään syyskuuta 2010 asti, minkä jälkeen osinkoja saa maksaa vain asianomaisen tilikauden voitosta. Pääomatukea haki 50 pankkia yhteismäärältään 67 miljardin Tanskan kruunua.

Lisäksi ohjelmassa muun muassa pidennettiin syksyllä 2008 hyväksytyä valtiontakaus-ta vuoteen 2013, nostettiin talletussuojan enimmäismäärää ja osoitettiin Tanskan rahoitusmarkkinoita valvovalle viranomaiselle (*Finanstilsynet*) lisämääräraha.

Iso-Britannia

Ison-Britannian hallitus esitteli rahoitusmarkkinoiden kriisin kärjistyessä ja estääkseen suurimpien pankkien ajautumisen kriisipankeiksi esitellyt laajan pankkitukiohjelman. Ohjelma koostuu keskuspankin maksuvalmiustuesta, pankkien vakavaraisuutta ja luotonantomahdollisuuksia vahvistavasta pääomatuesta sekä takauksista pankkien lainantolle. Ohjelman kokonaismäärä on 500 miljardia puntaa (noin 640 miljardia euroa) ja se jakautuu 200 miljardin punnan maksuvalmiustukeen Englannin keskuspankista, 250 miljardin punnan valtiontakauksiin pankkien rahoitukselle sekä 50 miljardin punnan pääomatukeen kahdeksalle suurimmalle pankille. Annettavan pääomatuen vastikkeeksi valtio saa etuoikeutettuja tai äänivaltaisia osakkeita pankeista. Valtion takauksen käyttö on pankeille maksullista. Pääomatukea on käytetty noin 37 miljardia puntaa.

Eräät muut Euroopan valtiot

Myös useissa muissa Euroopan valtioissa hallitukset päättivät erilaisista tukitoimista. Toimintavaihtoehtoja ovat olleet pankkien haltuunotto valtiolle, niihin tehtävät valtion pääomasijoitukset, valtiontakaukset pankkien varainhankinnalle sekä valtion rahoittamat rahastot, joihin siirrettiäisiin ongelmaluottoja pankkien taseista. Vaihtoehtoja on myös yhdistelty ohjelmaksi, kuten Isossa-Britanniassa.

Saksassa liittotasavallan hallitus päätti 500 miljardin euron tukitoimista rahoitussektorille. Suunnitelman mukaan valtio voi antaa 400 miljardin euron arvosta takauksia pankkien varainhankinnalle. Lisäksi hallitus varautuu sijoittamaan 80 miljardia euroa pääomaa pankkeihin. Ohjelmaan kuuluu myös 20 miljardin euron varaus pankkien mahdollisten tulevien tappioiden kattamiseksi.

Ranskassa rahoitusjärjestelmän vakauden ja luottamuksen palauttamista koskeva järjestely sisältää pankkien maksuvalmiutta ja luottoja koskevan 320 miljardin euron takausjärjestelyn. Sen lisäksi pankkien mahdollista pääomatukea varten varattiin 40 miljardia euroa. Tuen myöntämistä varten on perustettu erityinen yhtiö, jonka toiminnan valtio takaa. Yhtiö myöntää pankeille pääomailainoja tai merkitsee pankin etuoikeutettuja osakkeita pankin valinnan mukaan. Yhtiö sijoitti vuoden 2009 alussa 10,5 miljardia euroa kuuteen eri pankkiin.

Italiassa valtiovarainministeriö on saanut valtuudet osallistua italialaisten pankkien pääomittamiseen ja takaamiseen. Tuen ehtona on tukea hakevan pankin kolmivuotinen vakautusohjelma ja selvitys pankin osingonjakopolitiikasta. Ministeriö voi lisäksi antaa takauksen keskuspankille, italialaisille pankeille taikka niiden ulkomaisille sivukontto-reille tai tytäryhtiöille myönnettävää hätärahoitusta varten. Heinäkuussa 2009 Italian valtio pääomitti yhtä pankkia 1,45 miljardin eurolla.

Alankomaiden hallitus voi antaa 200 miljardin euron määrästä takauksia pankkien varainhankinnalle. Lisäksi hallitus on päättänyt perustaa 20 miljardin euron rahaston, jota voidaan myöhemmin kasvattaa tarpeen vaatiessa. Rahaston varoilla on tarkoitus tukea

pankkien maksuvalmiutta. Rahastosta voitaisiin tehdä myös pääomasijoituksia pankkeihin. Ehtona rahastosta saatavalle tuelle on, että tuettava pankki on toimintakykyinen.

3 Esityksen vaikutukset

Esityksen tarkoituksena on jatkaa lokakuun loppuun 2010 mahdollisuutta, että jokainen suomalainen talletuspankki voi kasvattaa valtion pääomasijoituksen avulla ensisijaisten omien varojensa määrää. Valtion pääomasijoituksena merkittävän pääomallainan ovat edelleen oikeutettuja laskemaan liikkeeseen kaikki talletuspankit, jotka ovat saaneet toimitilunsa Suomessa.

Suomessa toimiluvan saaneiden talletuspankkien konsolidoidut ensisijaiset omat varat olivat 31 päivänä joulukuuta 2009 yhteensä noin 20 miljardia euroa. Jos kaikki pankit käyttäisivät mahdollisuutta valtion pääomasijoitukseen, valtion sijoitukset pankkien pääomiin olisivat yhteensä noin 3 miljardia euroa.

Vaikutukset valtion talouteen riippuvat siitä, missä määrin suomalaiset pankit käyttävät hyväksi mahdollisuutta saada valtion pääomasijoitus. Jos kaikki talletuspankit käyttäisivät täysimääräisesti hyväkseen mahdollisuutta valtion pääomasijoitukseen, valtion saama korkotulo olisi noin 270 miljoonaa euroa vuodessa. Valtion korkomeno pääomasijoituksen rahoittamisesta olisi puolestaan noin 100 miljoonaa euroa vuodessa.

Jos taloudellinen tilanne heikkenee Suomessa ja pankit käyttävät merkittävästi hyväkseen valtion tarjoamaa mahdollisuutta merkitä niiden liikkeeseen laskemia pääomallainoja, toimenpide parantaisi pankkien vakavaraisuutta ja loisi niille uutta luotonantokykyä. Etenkin mahdollisen talouden taantumien oloissa pankkien luotonantokyvyn säilyttäminen on ensiarvoisen tärkeää reaali-

louden kehityksen turvaamiseksi. Lisäksi ehdotetun lain tarkoittama mahdollisuus vahvistaa suomalaisen pankkijärjestelmän pääomia ja siten lisää myös rahoitusmarkkinoiden vakautta.

Laissa tarkoitetut pääomasijoitukset koskisivat edelleen vain toimintakykyisiä ja vakavaraisia pankkeja. Jos sen sijaan yksittäinen Suomen rahoitusjärjestelmän kannalta merkittävä talletuspankki ajautuisi vakaviin kannattavuus- ja vakavaraisuusongelmiin, tilanteen hoitamiseen ei voitaisi käyttää ehdotettua lakia, vaan siihen sovellettaisiin lakia Valtion vakuusrahastosta (379/1992).

4 Esityksen valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä valtiovarainministeriössä.

Jäsenvaltioiden viranomaisten velvollisuudesta kuulla Euroopan keskuspankkia suunnitelmista lainsäädännöksi annetun neuvoston päätöksen (98/415/EY) 2 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden viranomaisten on kuultava Euroopan keskuspankkia suunnitelmista lainsäädännöksi sen toimivaltaan perustamissopimuksen mukaisesti kuuluvilla aloilla. Euroopan keskuspankkia on kuultava erityisesti muun muassa niiden kysymysten osalta, jotka koskevat rahoituslaitoksiin sovellettavia sääntöjä siltä osin kuin ne vaikuttavat merkittävästi rahoituslaitosten ja markkinoiden vakauteen. Tämän vuoksi esityksestä on pyydetty Euroopan keskuspankin lausunto.

5 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä toukokuuta 2010.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

*Lakiehdotus***Laki****valtion pääomasijoituksista talletuspankkeihin annetun lain 15 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtion pääomasijoituksista 22 päivänä joulukuuta 2009 annetun lain (1171/2009)
15 §:n 2 momentti seuraavasti:

15 §

Voimaantulo

Tämän lain nojalla voidaan merkitä pää-
omalainoja enintään 31 päivään lokakuuta
2010 asti.

Tämä laki tulee voimaan _____
päivänä _____ kuuta
20 .

Helsingissä 30 päivänä maaliskuuta 2010

Tasavallan Presidentti**TARJA HALONEN**

Hallinto- ja kuntaministeri *Mari Kiviniemi*

*Liite
Rinnakkaisteksti*

Laki

valtion pääomasijoituksista talletuspankkeihin annetun lain 15 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtion pääomasijoituksista 22 päivänä joulukuuta 2009 annetun lain (1171/2009) 15 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämän lain nojalla voidaan merkitä pääomalainoja enintään 30 päivään huhtikuuta 2010 asti.

Tämän lain nojalla voidaan merkitä pääomalainoja enintään 31 päivään lokakuuta 2010 asti.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .